

# НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов



**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Директор Центру наукових досліджень  
та викладання іноземних мов НАН України  
к.філол.н., доцент  
ЖАЛАЙ В.Я.

« 25 » червня 2025 р.

## СИЛАБУС

навчальної дисципліни ВК 02 ДВЦ

### «Класична та неориторика»

для аспірантів

спеціальності В11 «Філологія» Philology

за спеціалізацією 0232 – Література та лінгвістика

Literature and linguistics

галузі знань Культура, мистецтво та гуманітарні науки

третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії

Київ 2025

| <b>1. Загальна інформація про навчальну дисципліну</b>    |                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Повна назва навчальної дисципліни</b>                  | Класична та неориторика                                                                                                                                                                      |
| <b>Повна офіційна назва закладу вищої освіти</b>          | Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (м. Київ)                                                                                                                  |
| <b>Повна назва структурного підрозділу</b>                | кафедра іноземних мов                                                                                                                                                                        |
| <b>Розробник(и)</b>                                       | Ільченко О.М., д.філол.н., проф.<br>Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.                                                                                                       |
| <b>Рівень вищої освіти</b>                                | Третій (освітньо-науковий) рівень<br>НПК України – 9 рівень<br>QF for ENEA – третій цикл,<br>EQF for LLL – 8 рівень                                                                          |
| <b>Семестр вивчення навчальної дисципліни</b>             | 2 семестр 2 року навчання<br>(четвертий семестр)                                                                                                                                             |
| <b>Обсяг навчальної дисципліни</b>                        | 5 кредитів ЄКТС / 150 годин, з яких<br>12 годин – лекції<br>10 годин – практичні заняття<br>128 годин – самостійна робота                                                                    |
| <b>Мова(и) викладання</b>                                 | англійська, українська,                                                                                                                                                                      |
| <b>Викладач(і)</b>                                        | Ільченко О.М., д.філол.н., проф,<br>Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.<br>Чайка Л.В., д.філол.н., проф.<br>Миронюк Т.М., к.філол.н., доц.                                    |
| <b>2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі</b> |                                                                                                                                                                                              |
| <b>Статус дисципліни</b>                                  | вибірковий компонент, дисципліна вибору ЦНДВІМ НАНУ ВК 02 ДВЦ                                                                                                                                |
| <b>Передумови для вивчення дисципліни</b>                 | Другий рівень вищої освіти (диплом магістра)<br>аспірант повинен знати: англійську мову на рівні не нижче C1; основні прийоми пошуку та аналізу наукової інформації; основи теорії дискурсу. |
| <b>Додаткові умови</b>                                    | Додаткові умови відсутні.                                                                                                                                                                    |
| <b>Обмеження</b>                                          | Обмеження відсутні.                                                                                                                                                                          |

### 3. Мета навчальної дисципліни

Мета: сформувати компетенції у царині класичної, неориторики та теорії аргументації, що передбачає розвиток в аспірантів практичних навичок ефективних писемних та усних презентацій, успішного проведення переговорів за допомогою умінь та прийомів коректної аргументації, логічного доведення думки, некатегоричного сперечання.

### 4. Зміст навчальної дисципліни

5.

1-й модульний цикл

Тема 1. Класична риторика: минуле й сьогодення.

Тема 2. Критичне мислення та ментальні моделі.

Тема 3. Перевірені часом риторичні прийоми: вербальні та невербальні.

2-й модульний цикл

Тема 4. Теорія аргументації: засадничі принципи.

Тема 5. Прототипні моделі аргументації (argumentative patterns)

3-й модульний цикл

Тема 6. Риторика науки: тенденції та перспективи.

Тема 7. Риторика «постправдивої» епохи (post-truth rhetoric).

### 4. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

#### **знати:**

основні поняття класичної риторики (етос, пафос, логос, кайрос тощо), нової риторики (неориторики) та теорії аргументації,

риторичні фігури;

вербальні та візуально-риторичні засоби аргументації;

стратегії й тактики комунікації;

типові логічні помилки при аргументації;

основи критичного мислення та базові ментальні моделі;

засоби когезії та когерентності;

ефективні способи структурування усно та на письмі;

прийоми стратегічного маневрування та уникання конфліктів

#### **вміти:**

ефективно застосовувати релевантні комунікативні стратегії й тактики та риторичні фігури;

володіти широким арсеналом засобів і способів аргументації та ефективно їх використовувати;

оперувати засобами когезії і когерентності;

уникати логічних помилок при аргументації;

застосовувати принципи критичного мислення та ментальні моделі;

готувати ефективні виступи та презентації;

послугуватися прийомами стратегічного маневрування та уникання конфліктів;

вести персональні медіаресурси (блоги), у т.ч. для позиціювання результатів наукових досліджень в соціальних мережах

**5. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів**

Завдання навчальної дисципліни ВК 02 ДВІЦ «Класична та неориторика» полягає у формуванні та набутті таких компетентностей: загальні компетентності: ЗК: 1-7, 9-10, 12 (відповідно до переліку загальних компетентностей ОНП). Фахові компетентності: ФК 2-4, 6-9, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 21, 23-26 (відповідно до переліку фахових компетентностей ОНП). Програмні результати навчання: ПРН 1.2-1.6, 2.1-2/8, 3.1-3.4, 4.1, 4.4, 4.5 (відповідно до переліку програмних результатів навчання ОНП).

**6. Види навчальних занять та навчальної діяльності****6.1 Види навчальних занять**

Видами навчальних занять при вивченні дисципліни є лекції (Л), практичні (індивідуальні) заняття (П) та самостійна робота (С).

**Навчально-тематичний план лекцій і практичних занять**

перший та другий семестри другого року навчання  
(третій-четвертий семестри)

|    | Назва теми                                                    | Кількість годин |   |     |
|----|---------------------------------------------------------------|-----------------|---|-----|
|    |                                                               | Л               | П | С   |
| 1. | Класична риторика: минуле й сьогодення.                       | 2               | 1 | 30  |
| 2. | Критичне мислення та ментальні моделі.                        | 1               | 1 | 20  |
| 3. | Перевірені часом риторичні прийоми: вербальні та невербальні. | 2               | 1 | 20  |
| 4. | Теорія аргументації: засадничі принципи.                      | 2               | 1 | 20  |
| 5. | Прототипні моделі аргументації (argumentative patterns)       | 1               | 1 | 20  |
| 6. | Риторика науки: тенденції та перспективи.                     | 2               | 1 | 10  |
| 7. | Риторика «постправдивої» епохи (post-truth rhetoric).         | 2               | 2 | 10  |
|    |                                                               | 12              | 8 | 130 |
|    | Усього                                                        | 150             |   |     |

**Змістовий модуль 1.**

Тема 1

**1. Класична риторика: минуле й сьогодення.****Л-1**

- 1.1. Ораторське мистецтво. Поняття красномовства.
- 1.2. Види аргументів. Етос, пафос, логос, кайрос (за Аристотелем).
- 1.3. Аргументація як обґрунтування й переконання/переконливість (*persuasion vs. convincement*).

Тема 2

## **2. Критичне мислення та ментальні моделі.**

Л-2

2.1. Ментальні моделі та логічні помилки (*logical fallacies*).

П-1

2.2. Творче та інноваційне мислення (*thinking outside the box*).

Тема 3

## **Перевірені часом риторичні прийоми: вербальні та невербальні.**

3.1. Тема-рематичні ланцюги. Когезія та когерентність.

3.2. Вибір назви та наочне структурування матеріалу.  
Заголовки та підзаголовки.

П-2

3.3. Позиційний показник Еббінгауза.

3.4. С. Тулмін як предтеча нової риторики (неориторика).

### **Змістовий модуль 2**

Тема 4

Л-3

## **4. Теорія аргументації: засадничі принципи.**

4.1. Формальна та неформальна логіка.

4.2. Неориторика/нова риторика ( Х. Перельман, Л.Ольбрехтс-Тітека, Ф. ван Емерен, Р. Гроотендорст).

П-3

4.3. Прагмадіалектика (*pragma-dialectics*).

Тема 5

Л-4

## **5. Прототипні моделі аргументації (*argumenhtative patterns*).**

5.1. Аргументація як комплекс іллокутивних актів.

5.2. Критична дискусія як ідеал аргументативного дискурсу.

5.3. Правила та 10 заповідей критичної дискусії (диспуту/обговорення) за Ф. ван Емереном (*10 Commandments of Critical Discussion* ).

П-4

5.4. Стратегічне маневрування (*strategic manoeuvring*) та «трикутник» стратегічного маневрування» (за Ф. ван Емереном).

5.5. Аргументація та розв'язання конфліктів.  
Консенсус та використання *conciliatio*.

### **Змістовий модуль 3.**

Тема 6

Л-5

## **6. Риторика науки: тенденції і перспективи.**

6.1. Інформаційне мапування да діаграмування аргументів

6.2. Візуальна риторика в усній та писемній комунікації.

П-5

6.4. Аргументований vs. дискурсивний есей.

Тема 7

## **7. Риторика «постправдивої» епохи (*post-truth rhetoric*).**

## Л-6

7.1. Аргументація vs. маніпуляція.

7.2. Тенденційність та введення в оману (т. зв. «джинса» - *advertorials* тощо).

7.3. Праксеологічний потенціал риторики.

## **6.2 Види навчальної діяльності**

Підготовка до лекцій.

Підготовка до практичних занять.

Підготовка до виконання індивідуальних завдань за модулями.

Підготовка до іспиту.

Виконання кейсу за результатами опанованого матеріалу (підготовка усної презентації на тему власного дослідження з урахуванням матеріалу курсу).

## **7. Методи викладання, навчання**

Модульне навчання.

Лекції-візуалізації.

Інтерактивні лекції.

Метод кейсів.

Обговорення-дискусії.

Проблемно-пошукові методи.

Міждисциплінарне навчання.

## **8. Методи та критерії оцінювання**

### **8.1. Критерії оцінювання**

| Оцінка       | Визначення                                            | Національна шкала оцінювання | Рейтингова бальна шкала оцінювання |
|--------------|-------------------------------------------------------|------------------------------|------------------------------------|
| ВІДМІННО     | відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок | 5, 0 (відмінно)              | $90 \leq RD \leq 100$              |
| ДОБРЕ        | в цілому правильна робота з певною кількістю помилок  | 4, 0 (добре)                 | $74 \leq RD \leq 89$               |
| ЗАДОВІЛЬНО   | виконання задовольняє мінімальні критерії             | 3,0 (задовільно)             | $60 \leq RD \leq 73$               |
| НЕЗАДОВІЛЬНО | можливе повторне складання                            | 2 (незадовільно)             | $35 \leq RD \leq 59$               |

|              |                                                   |                     |         |
|--------------|---------------------------------------------------|---------------------|---------|
| НЕЗАДОВІЛЬНО | необхідний повторний курс з навчальної дисципліни | 2<br>(незадовільно) | RD < 35 |
|--------------|---------------------------------------------------|---------------------|---------|

## 8.2 Методи поточного формативного оцінювання

За дисципліною передбачені такі методи поточного формативного оцінювання: експрес-контроль (опитування та усні коментарі викладача за результатами опитування), настанови викладача в процесі виконання індивідуальних практичних завдань, перевірка, обговорення та оцінювання виконаної роботи.

## 8.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних опитувань, письмового тестування, перевірки виконання індивідуальних завдань та дискусій. Робота повинна бути виконана самостійно.

Оцінювання аспіранта здійснюється таким чином:

1. Експрес-контроль – 30 балів.
2. Практичні (індивідуальні заняття) та самостійна робота – 30 балів.
3. Диференційований залік – 40 балів.

Заохочувальні та штрафні бали:

1. Відсутність на лекції без поважних причин - (-) 2 бали.
  2. Відсутність на практичних (індивідуальних) заняттях без поважних причин (-) 2 бали.
  3. Підготовка публікації до друку та/або виступу на конференції (+) 10 балів
- Сума як штрафних, так і заохочувальних балів не має перевищувати 0,1R=10 балів.

За курсом можливий змішаний спосіб навчання: авторські матеріали укладачів курсу (опорний конспект лекцій та матеріали для практичних занять і самостійної роботи).

Форма підсумкового контролю – диференційований залік.

## 9. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

|                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9.1 Засоби навчання                                  | Навчальний процес потребує використання мультимедіа, друкованих та електронних освітніх ресурсів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 9.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення | <p><b>Основна література:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Белова А.Д. (2003). Лингвистические аспекты аргументации. К: Логос.</li> <li>2. Cottrell S. (2011) Critical Thinking Skills: Developing Effective Analysis and Argument (Palgrave Study Skills).Palgrave Macmillan</li> <li>3. van Eemeren F. (2018) Argumentation Theory: A Pragma-Dialectical Perspective (Argumentation Library Book 33). Springer</li> </ol> |

5. McComiskey B. (2017) Post-Truth Rhetoric and Composition . Utah State University Press.

**Допоміжна література:**

1. Alviz A. (2016) Discourse Interpretation. The Use of Discourse Markers in High School Students' Argumentative and Narrative Essays (German Edition) – 2015
2. Aristotle. Rhetoric. Online. Retrieved from: <http://classics.mit.edu/Aristotle/rhetoric.html> 13.09.2016
3. Beardsley M.C (1950) Practical Logic.- Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
4. Boellstorff T. (2008) to Get an Article Accepted at American Anthropologist (or Anywhere). – Online. Retrieved from: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1548-1433.2008.00034.x/pdf>
5. Bowker N. (2016) Academic Writing: A Guide to Tertiary Level Writing. - 2007.- Online. Retrieved from: <http://owll.massey.ac.nz/pdf/Academic-Writing-Guide.pdf>
6. Cottrell S. (2011) Critical Thinking Skills: Developing Effective Analysis and Argument (Palgrave Study Skills).Palgrave Macmillan
7. Darian S., Ilchenko O. (2012) Impact: writing for business, technology and science. - Nat. acad. of sciences of Ukraine, Research a. educational center for foreign lang. – 2nd ed. – Kyiv: Akademperiodyka
8. van Eemeren, F. (2010) Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation (Argumentation in Context) John Benjamins Publishing Company
9. van Eemeren, F. (2015) Reasonableness and Effectiveness in Argumentative Discourse. Springer
10. van Eemeren, F., Henkemans, F. (2017) Argumentation: Analysis and Evaluation. (Routledge Communication Series) 2nd Edition, Kindle Edition
11. Elder L., Paul R. (2007) The Thinker's Guide to Analytic Thinking. –Foundation for Critical Thinking.
12. Euchner C. (2012) Sentences and Paragraphs: Mastering the Two Most Important Units of Writing. The New American Press.
13. Fahnestock J.(2011). Rhetorical Style: The Uses of Language in Persuasion. Oxford University Press.
14. Festinger L. A (1957) Theory of Cognitive Dissonance. Stanford, CA: Stanford University Press. – 1957
15. Gaertner-Johnston L. (2013) Business Writing with Heart: How to Build Great Work Relationships One Message at a Time. – Syntax Training.
16. Groarke L. (2017) Informal Logic. (2017).Stanford Encyclopedia of Philosophy <https://plato.stanford.edu/entries/logic-informal/>

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>17. Harrell M. (2016) What Is the Argument?: An Introduction to Philosophical Argument and Analysis.- MIT Press</p> <p>18. Harrell M. (2016) Creating Argument Diagrams. – Online– Retrieved from:<br/> <a href="http://www.academia.edu/772321/Creating_Argument_Diagrams">http://www.academia.edu/772321/Creating_Argument_Diagrams</a></p> <p>19. Kolln M. (2006) Rhetorical Grammar: Grammatical Choices, Rhetorical Effects. Longman</p> <p>20. Luque L.(2011) Giving Reasons: A Linguistic-Pragmatic Approach to Argumentation Theory (Argumentation Library Book 20)</p> <p>21. Mayes G.R. (2016) BECAUSE: How to Analyze and Evaluate Ordinary Reasoning. Argument and Explanation. – Online. Retrieved from<br/> <a href="http://www.csus.edu/indiv/m/mayesgr/phl4/because/part5argumentexplication.htm">http://www.csus.edu/indiv/m/mayesgr/phl4/because/part5argumentexplication.htm</a></p> <p>22. Rogers C. (1961) Communication: Its Blocking and Its Facilitation. [On Becoming a Person. Boston: Houghton Mifflin. – pp. 329-337</p> <p>23. Sawyer J. (2014) How to Write an A+ Essay: A Step-by-Step Guide to Acing Your Next Assignment. – Kindle Edition. – Recap Press</p> <p>24. Skene A. (2016). Types of Argument. - University of Toronto Scarborough. – Online – Retrieved from:<br/> <a href="https://www.utsc.utoronto.ca/ccds/sites/utsc.utoronto.ca/ccds/files/7.pdf">https://www.utsc.utoronto.ca/ccds/sites/utsc.utoronto.ca/ccds/files/7.pdf</a> 13.09.2016</p> <p>25. Skene A. (2016) Writing an Analytic Essay. - University of Toronto Scarborough. – Online – Retrieved from:<br/> <a href="http://ctl.utsc.utoronto.ca/twc/sites/default/files/AnalyticEssay.pdf">http://ctl.utsc.utoronto.ca/twc/sites/default/files/AnalyticEssay.pdf</a></p> <p>26. Toulmin S. (2003) The Uses of Argument. – 2nd edition, updated. – Cambridge: Cambridge University Press,</p> <p>27. Whitaker A. (2016) Academic Writing Guide: a Step-by-Step Guide to Writing Academic Papers. – City University of Seattle, USA. – Online – Retrieved from<br/> <a href="http://www.vsm.sk/Curriculum/academicssupport/academicwritingguide.pdf">http://www.vsm.sk/Curriculum/academicssupport/academicwritingguide.pdf</a></p> <p>28. Wingate U. (2012) “Argument!” Helping students understand what essay writing is about. // English for Academic Purposes. – Vol. 11. – Issue 2. – pp. 145-154.</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Силабус підготували:

Ільченко О.М., д.філол.н., проф.

Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.